

Orðaskifti:

Ikki skulu vit blaka pensionistunum steinar fyri breyð

Javnaðarflokkurin, t. 6. 11. 1998, til framsøgu undir 1. viðgerð av Uppskoti til lögtingslóg um javning av almannaveitingum

Umsíðir eydnaðist at fáa hetta uppskotið frá Føroya Landsstýri til lögtingslóg um javning av almannaveitingum fram á lögtingsborðið til 1. viðgerð. Hetta er ikki nakad nýtt uppskot, tað eitt av teimum nógvu úr tí stóra og so gitna arvinum frá undanfarna landsstýri. Tí kann tað eisini undra at tað skuldi taka so langa tíð at fáa hetta framaftur úr rúgvuni. Men betur seint enn ongantíð. Og fer alt at ganga væl í hond í nevndarviðgerðini, so skuldi borðið til at fingið hesa prístalsreguleringina ella javningina setta í verk frá árskriftinum, so sum lagt er upp til.

Uppskotið snýr seg um meir enn bert at javna Lógaruppskotið tykist einfalt. Men tað kann man verða snýttur av, tí mótevnis tí sum yvirskriftin í lógaruppskotið sigur, snýr tað seg ikki um bert eitt mál, nevnliga javning av almannaveitingum. Tað snýr seg í veruleikanum um tvey mál:

- 1) Javningin ella prístalsreguleringin av almannaveitingunum, umrødd í greinum 2 og 4-6, og
- 1) Sjálvar upphæddirnar, pensjóns- og veitingarupphæddirnar, tí at seta hesa lógina í verk merkir samstundis at staðfesta sjálvar upphæddirnar í veitingunum, so sum tær eru ásettir

í grein 3 í lógaruppskoti-num.

Rætta yvirskriftin fyri lógaruppskotið hevði tí verið: "Áseting av upphæddum og javning av almannaveitingum". Tískil skal Javnaðarflokkurin longu nú boða frá at í hesum týðningi fara vit at viðgera hetta lógaruppskotið.

Fyrst um sjálva reguleringina ella javningina. Átlanin er at javna almannaveitingarnar eftir øðrum reglum enn gjørt verður í Danmark, har man frá 1.7.1991 fór at regulerað eftir einum serligum "sats-reguleringarsprosent". Hetta er ikki eitt prístal, men eitt serligt lønarindex, ið verður reguliga útroknað við støðið í gongdini í lønunum hjá donskum L.O.-arbeiðarum, og so brúkt sum reguleringindex til almannaveitingarnar.

Man kundi spurt, hví vit ikki skulu regulera ella javna pensjónir og aðrar almannaveitingar eftir onkrum indexi fyri lønargongdina í Føroyum heldur enn eftir einum indexi fyri prístalsgongdina. Tí eftir at prístalsreguleringin av løn-um var tikin av í 1990 verða ongi inntøkuviðurskifti í Føroyum longur javnað eftir prístalinum.

Lønarindex

Hartil er fyrst at siga, at vit kenna bara lønirnar sum sáttmálalønir, og tað er jú tann avgjörda lægsta lønin. Tann veruliga lønargongdin kann gott verða ein onnur-tað sáttmálalønir til í 80%-um, og tað fara vit at siggja enn meira til tá oljuvinnan

fer at stýra lønarlagnum í Føroyum.

Fyri tað næsta kann eitt lønarindex uppaftr minni sigast at lýsa gongdina í inntøkuviðurskiftinum: Tí tey, sum eru í vinnuførum aldri og hava fullan vinnuførleika, tey kunnu regulera ella ávirka teirra inntøku við at arbeiða meira ella minni, við yvirarbeiði, við eykaarbeiði, við at skifta arbeiði, tey kunnu avansera ella fara upp í løn við betri útbúgving ella bara við ansienniteti. Alt hetta kann ein pensionistur jú vanliga ikki. Tí verður ein binding av almannaveitingum til eitt lønarindex í veruleikanum ein binding til eina undirjavning eftir gongdini í teirri avgjörda lægstu lønini.

Prístalið sum javningarlindex

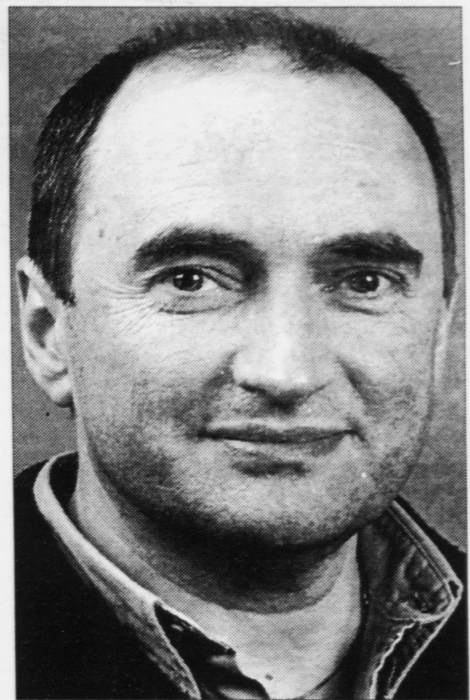
Tí er tað rætt, sum skotið verður upp, heldur at javna eftir gongdini í prístalinum - sjálvt um hetta heldur ikki er uttan trupulleikar. Okkara brúkarapristal hevur jú verið fyri nógvum og hørdum atfinningum gjøgnum árin. Høvuðsatfinningarnar hava verið vendar móti nýtsluvektunum í prístalinum, ið ikki eru endurskoðaðar síðani prístalsgrundarlagið upprunaliga varð lagt í 1972-75. Nógvar vørur og tænastur, sum framvegis eru við í prístalsútrokningini, eru í størri ella minni mun hornvar úr nýtsluni hjá vanliga húsarhaldinum tey seinastu 25 árin, samstundis sum fleiri nýggjar vørur og tænastur eru komnar síðan, sum ikki eru við í prístalsútrokningini.

Við øðrum orðum er nýtslan hjá føroyska húsarhaldinum munandi broytt síðan fyrst í sjeýtiárunum, og allarmest hvat samansetingini av nýtsluni viðvíkur.

Fyri bert at nevna ein vørubólk, sum funnist hevur verið at, kann nevast bólkurin "Býli". Fyri 25 árum síðani var hesin postur settur til 11 % av húsarhalds-útreiðslunum. Og enn í dag telur hesin postur við somu vekt í prístalinum. Tað munnu verða fáar familjur hvar íbúðar- ella húsaútreiðslurnar bert taka 11 % av øllum útreiðslunum! Umframt hetta kann nevast at í postin "býli" telja ikki húsaleiga, grundstykki-aprísir ella figgingarútreiðslur - men einans útreiðslur av byggitilfari so sum brettir, máling og sem-

Men hetta prístalið er tað einasta vit hava og sum er alment góðtikið. Og solongi lögting og landsstýri ikki hava hildið tað verið neyðugt at gera eitt nýtt prístalsgrundarlag, er hetta prístalið politiskt góðtikið at brúka sum indeks fyri gongdina í brúkaraprisum í Føroyum. Og tískil eisini til at javna m.a. almannaveitingar eftir.

Tað er upp á tíðina at javningin verður sett í verk. Tað er annars upp á tíðina at javningin av almannaveitingunum verður sett í verk, tí tað eru aftur við at gerast dyrtíðir. Gongdin í prístalinum, sum tey 4 árin 1994-97 vísir ein javnan dyrtíðarvøkstur uppá 2-3 % árliga, tað vísir seg nú at leggja seg á tað dupluta, um stívliga 5% árliga. Og tað

Hans Pauli Strøm, lögtingsmaður

er rættliga nógv.

Í viðmerkingunum til uppskotið sigur landsstýris-konan, at vantandi verður fyrstu ferð tann 1. febr. javna við 5,1 %. Út frá hesum kunnu vit so rokna, at tann mánaðarlaga hækkingin í grundarupphæddini hjá hjúnun verður 160 kr. fyri hvønn, og hjá støkum verður hækkingin 201 kr. Pensjóns viðbótirnar hækka samsvarandi við ávikavist 47 kr og 31 kr. um mánaðin.

Sjálvandi kann einhvør skilja ta misnøgd og vreiði sum pensionistar kenna, um hetta verður tann bitin, sum verður blakaður teimum, serliga tá alt tað hálvárgamla valfleskið verður havt í huga.

Ikki minni órættvíst man tað kennast, tá vit rokna eftir hvussu nógv pensionistarnir áttu at fingið, um pensjónirnar vóru javnaðar øll árin frá 1994 til í ár. Prístalsvøksturinn síðani tá er 17%. Tað hevði svarað til eina javning, sum hevði økt grundarupphæddirnar + viðbótarnar fyri hjún við 701 kr. hvør og fyri stök 787 kr.

Men vit eiga ikki at blaka pensionistunum steinar fyri breyð!

Fyri Javnaðarflokkinn er tað púra greitt, at vit vilja ikki verða við til at blaka pensionistunum steinar fyri breyð! Annað er tað jú ikki, um hesar 150-200 kr skulu verða alt tey fáa, intill einaferð um langsamiligari tíð, tá eitthvørt slag av sokallaðum pensjónsreformi fer at koma undan kavi. Líka so vist sum at vit halda tað verða eina sjálvfylgju at seta javningina av almannaveitingunum í verk beinvegin, líka so vist er tað, at Javnaðarflokkurin fer ikki at taka undir við grein 3 í lógaruppskotið, sum ásetir, at ongar hækkingar

skulu gerast í sjálvum pensjónsupphæddunum frá 1. juli 1993. Við øðrum orðum, at einasta hækkingin skal verða hesar 200 kr uppá pensjónirnar frá 1993.

Brotyngaruppskot verður framlagt um hækking av pensjónunum!

Javnaðarflokkurin skal tí longu nú boða frá, at tá mál-ið verður beint í Trivnaðar-nevndina, fer Javnaðarflokkurin at seta fram brotyngaruppskot til uppskotið hjá landsstýrinum. Javnaðarflokkurin fer at skjóta upp, at so sum allir flokkar lovaðu undan valinum, skal nú gerast álvara úr at fremja eina munandi hækking av pensjónsupphæddunum, umframt at prístals-javningin verður sett í verk.

Vit vilja útvega okkum tær neyðugu upplýsingarnar um hvat tað fer at kosta at hækka pensjónirnar so og so nógv. Og hvussu hækkingin í størstan mun kann koma teimum til góðar, sum hava størstan tørv á eina veruligari hækking. Tað er t.d. mest sannlíkt, at hækkingin eigur at verða lögð á pensjóns viðbótina, so hon veruliga kemur teimum til góðar, sum ongar aðrar lønar ella eftirlønarinntøkur hava, og sum bara hava almannapensjónina at liva av. Tað er tó eisini hugsandi, at ein hækking kann gerast sum ein kombinerað hækking í viðbótum og hækking av markinum fyri nær pensjónin verður regulerað fyri aðra inntøku.

Er nøkur skomm skøpt í tingmonnum, skuldi tað verða ikki verða nakar trupulleiki at fingið eitt uppskot sum hetta ígjøgnum, ella okkurt líkandi uppskot frá øðrum, men sum miðar eftir tí sama.

Hans Pauli Strøm, tingmaður

Lesarabrøv

Opið bræv til stjóran Reidar Nónfjall og landsstýrismannin í samferðslumálum, Finnboaga Arge

Gjörðist ikki sørt bilslan av tíðindum í degi og viku fríggjakvøldið 29.10.

Privat transportfeløg og vinnan skulu nú fáa møguleika at bíleggja pláss Vestmanna-sund. Er hetta útjádara-økispolitikkur SL stjórans og Landsstýrisins? Vónandi ikki.

Hini kunnu sostatt eins og nú standa í bíðirøð, og vóna at pláss verður, nú tey verða skumpu longur aftur í bíðirøðina. Er hetta útjádara-økispolitikkur SL stjórans og Landsstýrisins? Vónandi ikki.

Tó so, eg skilji sera væl tann trupulleika, ið transportfeløg og vinnan annars hava um Vestmanna-sund.

Men teirra trupulleiki er ikki størri enn tann sum øll, ið nýta hesa farleið merkja

hvønn einasta dag.

Tveir bólkir: Tey útvaldu og tey diskrimineraðu

Hví skulu tveir bólkir av ferðandi vera um Vestmanna-sund? Á ein hátt er hetta diskriminering. Bólkur 1: Tey útvaldu, ið hava serstætt at sleppa við: (SL, bilar, bygdaleið bussar, postbilar, bussar til flogvøllin).

Bólkur 2: Tey diskrimineraðu, ið sleppa at fylla skipið, eftir at tey útvaldu eru sloppin við.

Sum skilst, so ætlar SL stjórin at vinnan kann fáa loyvi at bíleggja pláss frammanundan, og harvið økja um tann skeivleika, ið longu fer fram í dag.

Tað kann als ikki góðtast at tey, ið vanliga ferðast um Vestmanna-sund, nú skulu rykka aftur í bíðirøðina, fyri at onnur skulu rykka fram. Tey flestu, ið ferðast um Vestmanna-sund eru á ein ella annan hátt í vinnuørindum og hava sama rætt.

Sjálvur haldi eg, at rætt hevði verið at farið undir eina skipan at biðja um pláss við ferjun. Men hendan skipan eigur at verða galdandi fyri øll ferðandi á jøvnum støði. Men kannast eitur at vera fyrminur og vansar við eina slíkari.

Antin eiga øll í bíðirøð ella eiga øll at biðja um pláss (sjúkrahúsir tó altíð serstætt at sleppa við).

Ein bíleggjarskipan hevði givið møguleika fyri planlegging bæði hjá vinnu- og »privat«.

Men støðan hjá vanliga brúkararnum eigur ikki á nakran hátt at gerast verri enn hon longu er í dag.

Tað, ið kom fram í tíðindunum eigur tí ikki at vinna frama sum einasta broyting.

PS: Var ikki rímligt at broytingar í ferðætlan, eins og ein møguleg bíleggjarskipan varð lögð fyri kommunustýrini í Vágum til ummælis aðrenn broytingar vóru settar í verk?

Heilsan

Marjus Dan, tingmaður Sambandsflokksins